

ALBINA PINDULUI

LITERATURA, ȘTIINȚE ȘI ARTE.

Redactor: GRIGOR HARALAMB GRANDEA

Abonarea se face: în Rucureșul și districte, la birourile postale; în Craiova, la biroul Redacției, suburbia Stul Georgiu vechiu.

Abonarea se face numai pe un an cu prețul de: pentru România, 20 franci; pentru străinătate, portul adăugat. — Ese de două ori pe lună.

SUMAR:

Convorbiri literare: Despre baladele populare culese de Alesandri, — din studiile inedite ale lui Bolintineanu.

Poesia populară la Muntenegreți, Serbi, Albanesi și Macedonenți: Fi-nelne poemet slave, Nunta lui Ivan

Cernoievici; — Caracterul distinctiv al poesiet Macedonenilor.

Rolul amorului de familie în dramă.

Poesii: Concertul de Alesandri.

Compatimire, — Nopturna, — Singur! — de Granda.

Intermezzo, strofe de Henri Heine.

Articoli neînsemnați sunt ai redactorului. — În numărul viitor va începe publicarea unui roman istoric: Ali-Pașia, Satrapul Albaniei.

ALBINA PINDULUI

LITERATURA, SCIINȚE ȘI ARTE.

BALADELE POPULARE

CULESE DE

V. ALESANDRI

Mulți au căutat să dea poeziei o definiție. La această întrebare, o sută de răspunsuri s'au întîmpinat, s'au isbit și au perit. Poezia este poezie. Ică tot ce se pôte dice, precum Dumneșeu este Dumneșeu. Către acestea, ceea ce se pôte afirma și priimi este că a face poezie, este a crea; ast-fel în timpi vechi, Grecii numiau pe poet *Piitis, creator*.

Crearea este una din condițiile se- cele mai necesare. Poezia ce nu este o creație, nu este poezie; poetul ce nu crează, nu este poet, este cronicar, este diarist, este gramatic sau facător de versuri și de rime. Crearea este semnul geniului.

Numai crearea pôte să ridice pe un poet, să nemurească operele se- le. În Paris există o lume de poeți a le- căror opere, apar și trec, fără să fie citite de cât de autori lor. Causa este că acești poeți nu crează nimic, ei sunt nisce palide ecouri a le- celor-alți poeți. Dar când însă din această mulțime ese o operă cu semnul de creare, numele autorului et devine în data strălucit în tóta lumea.

Ceea ce numim crearea sau născocirea, în operele poeților mari are o infinitate de frumuseți rapitoare, cum are sôrele rațele se- le; cugetarea, simțimîntul, forma, au fie-care frumusețile lor dintr'o altă lume, parfumul lor ce ne spune că vin d'a dreptul din Paradis.

Orice creație este însoțită de nouitate. Crearea la poeți Români este rară. Imitarea domnesce în cele mai

multe opere. Ast-fel când parura cantecele populare, culese, corectate și parfumate de pana născocitoare și ingenioasă a poetului Alesandri, produsera o admirare generală, atât în România cât și în străinătate. Aceste cantece sunt cugetările unui popor în lunga sa viață, printre timpi de durere, de teroare, de fericire, de bucurie; sunt culese și stranse într'un buchiet rapitor, cu miriade de color și de parfume, cari tôte ne rechemă câte o idee. Și împreună, formează o lume magică, o lume noă pentru noi, o lume de eroi, de martiri, de cântători, de feciôre frumoșe și suave ca florile Carpaților.

Aceste cantece facura revoluție în literatura Romană. Ele caută să aiba un loc în admirarea lumii, dacă nu mai sus, dar alături cu „Cantecele Scoției, Romanțele Spaniei, Cleftele Grecilor, etc.”

Fie ce poemă este o creație a parte; nici una nu sémăna cu alta. Ar dice cine-va că privește pe fața unei gîmii arabe, acele înflorituri ingenioșe și variate, sau în fundul unui daleoscop ce se înturna neîncetat. Ast-fel, tînera și grațioasă poemă *Mi-ôra* nu are nici un raport cu poemă lui *Mihul copilul*. Mihul nu sémăna cu *Movila lui Burcel*; această din urma n'are nimic care să rechiame *Fata Cadiului*. Și ast-fel înainte, în cât ar crede cine-va că fie-care din aceste poeme a fost făcută de un autor în parte și că nici unul din ei nu avea cunoștința despre cele-alte poeme. Singurul raport însă ce pôte să existe între aceste cantece este numai sigilul geniului ce le acopere pe tôte, și ne spune că autorul lor este nația,

Forma însă pare mai jos de cugetari, și nu este de mirare. Timpul a trecut peste dînsa. Sunt aci camee antice grecesci, pe cari timpul le-a insultat, dar trasurile le-au ramas tot frumoase.

Bion, Anacreon, Safo, ar suride de gelosie la citirea Miorei; frumusețea, patima, delicatețea, eleganța, sunt versate cu profusie în aceste cugetari. Ar țice cine-va că aude vocea unuia din poeți antic. Următoarele cate-va versuri din Miōra închid în sinul lor toate frumusețile poesiei de o data.

Pastorul raspunde Miōrei care'l vestise că soți sei aū să'l ucigă:

„Oia bārsanā,
 „De' l fi n'isdrāvānā
 „Și d'o fi sā mor
 „În cāmp de Mohor,
 „Sā spu' luf Brānceanu
 „Și luf Ungurēnu,
 „Cā sā me Ingrōpe,
 „P'aicea p'aprōpe,
 „În stāna de oi,
 „Sā fiā tot cu voi,
 „Lā spatele stānel,
 „Cā s'ā'mi aūđ cāni.
 „Ast-fel s' l le spu';
 „Iar lā cap s'ā'mi pu'
 „Flueraș de fag,
 „Mult țice cu drag!
 „Flueraș de soc,
 „Mult țice su foc!
 „Flueraș de os,
 „Mult țice dușos!
 „Vintul cānd vā bate,
 „Prin el vā strebate,
 „Oile s'or strānge,
 „Pe mine m'or plānge,
 „Iar tu de omor
 „Sā nu le spu' lor;
 „Sā le spu' curat
 „Cā m'am însurat
 „C'o mōndrā crāiēsā,
 „A lumel mirēs);
 „Cā lā nunta mea
 „A c'ăđut o stea;
 „Sōrele și luna
 „Mi-au șinut cununa;
 „Brađi și pālinași
 „I-am avut nentași;

„Preoți, munți mari,
 „Paseri lăutari,
 „Pāserele mi,
 „Stelele făclit.

Frasa se termină cu o imagine sublimă. Iecă adeverata poezie, iecă crearea, nascocirea, nouitatea, cari sunt cele mai mari cualități ale poetului. Să ni se ierte a țice aici că nu am întalnit în nict un poet Roman aceste ingenioase inspirații! Și cu toate acestea, cel ce le-a creat nu scia pōte nict să scrie, nict să citeasca, nu scia nimic despre natura lucrurilor omenesci; nu era nict gramatic, nict ritor, nict filosof, dar avea darul cerului. Era creator, era profet, era o scintete din Dumneđeu, era poet. Ori-ce om priimesce o creștere 6re-care, pōte să scrie versuri dācā vā voi; dar cā sā fie poet, cātā sā fie nāscut poet.

Omer nu a cunoscut mai bine inima omenescā de cāt autorul Miōrei. Acest poet nu cānta cā s'āși facā un nume. El cānta, cāct se inspira, cāct cēstā era misiā luf. Cānta cum cāntā paserea, cum murmurā riul, cum vijie vintul în frunđe. Acest poet era espresia poporului. Din baliğar nasc rosele cele mai frumoase.

Mārinimia, abnegarcea, aceste atribute ale luf Dumneđeđ, fac laudā cāntatorului Miōrei. Pastorul țice Miōrei cā de vā întalni pe maica-sā, sā nu' l spuie cā s'ā însurat cū o mōndrā crāiēsā, a lumel mirēs) (mōrtea), cū cū o futā de crāiū p'o gurā de rāiū.

Omul nu sēmanā cu Dumneđeđ de cāt prin mārinimie. Amar poetului ce se vā departa din calea mārinimiei! Lumea il vā uita! A crede, a spera, a iubi vor fi tot-d'ā-una grațile luf. 6menilor le place sā cređa, sā spere, sā iubeascā. Lumea e prea mult plinā de amaraciun, cā sā nu' l placā aceste divinitāți. Lumea are trebuința de speranța cā de lumina. Era un timp

când societatea omenescă gusta cu beție acele cugetări turburöse, desperate. Acésta a ținut puțin și nu a mișcat de cât suprafața. Vijaliile turbur față mării și nu petrund fundul. Numai rațele sórelui se reflectă în fundul mărilor.

Poeți ce vor uita în cantecele lor aceste trel țeitați, vor deveni netrebucioși societăței. Cantați tristețile vieței, dar nu amaraciunile ei. Iéca ce face meritul acestor cantece populare, iéca pentru ce ele au clasicitatea poemelor antice.

Dacă dela aceste cugetări tinere și grațioase, vom trece la simțiminte energice, barbătesci, vom afla pe Mihul, pe român Gruea Grozavul, Blăstemul, Tama Alimoș, Bujor, etc. Este greu de ales, căci am ție ca nu sémână între dınsele. Cu tóte acestea luam pe Mihul care pare să aiba preferința, din cauza bogăției imaginilor poetice. Este un torent de lumina, de viața; ar crede cine-va că natura adormita un minut, înviaza d'o-data.

Mihul trece calare nóptea prin munți și plesnesce din frunđa, de resuna munți; vorbesce cu calul seú care îl respunde și îl țiece că pe aprópe sunt patru-țieci și cinci de talhari levinți. Ianoș, capul talharilor, ședénd la masa, aude sunetul *cobuđului* lui Mihul și recunósce că este un voinic. Trimite oșteni înaintea lui, țiecéndu-le:

„Ia stați ascultați!
„Armele-apucați!
„Că eu cam aud
„Sunet de Cobuđ,
„Un dulce cantic,
„Cantic de voinic.
„Să'l eșiți în cale,
„În del și în vale,
„La pod la Hirtopi,
„La lunca de plopt,
„La poteca strimta,
„La cărarea frântă,
„La sântana lină
„Cu apă puțina:

„D'o fi vr'un vitéz,
„Cu flori pe obraz,
„Să nu mi'l stricați
„Ci să mi'l lasați!
„Iar vr'un farmecat,
„De multer stricat,
„O palmă să' dai,
„Drumul să'l lasați ect.!

Aceste rinduri descriú tare bine caracterul vitejesc și desprețul pentru ómeni lași și afemeiați.

Mihul bate ceta de talhari ce'l ese înainte și urmează calea. Ianoș aude, se manie, ese la bataie.

Dar Mihul respunde cu recéla:

„Lasați fiintele,
„Lasați armele,
„Că eu Mihul sînt
„Și vreaș să ve cînt
„Un mândru cantic.
„Cantic de voinic.

Aici vine acésta imagine ce va sta ca un model de frumusețe poetică în literatura Română, exprimată prin versurile următoare, cu cari poetul pare că se joca capricios, sigur de puterea sa.

„Iată, mare, iată
„Că Mihul d'o-data,
„Incepu cu foc
„A țiece pe loc,
„Incepu ușor
„A țiece cu dor
„Un cantic duios,
„Atát de frumos,
„Că munți resuna,
„Șoimi se adună;
„Brađi se clătesc,
„Frunđele șioptesc,
„Stelele sclipesc
„Și 'n cale s'opresc!

Dupe cantic, Ianoș îl invită la masă unde banchetesce; apoi se luptă (duelul). Mihul ucide pe Ianoș, în luptă drépta, și țiece talharilor unguri, care dîn ei va fi vrednic să ridice armele lui, acela să'l fie frate.

Unguri se încercă să ridice armele și nu pot.

Mihul ȱier-atunci :
 „Codrul mi'l lăsaŭ,
 „Jugul apucaŭ,
 „Ca nu sunteŭ vol,
 „Nu sunteŭ ca noi
 „Bunt de vitejie,
 „Vrednic de mândrie,
 „Ci ômeni de glôta,
 „Bunt de sapa lata . . .

Dupe aceste mândre cuvinte, voinicul pléca pe cale cantând.

Acésta poéma are ancă meritul aședarei scenelor. Tôte aceste scene se înșira regulat, la rîndul lor, într'un mod cu totul natural.

În poéma *Gruea Grozarul*, recomandam dialogul dintre Gruea și hanul Tatarilor. Cel d'înteiu era prins și adus înaintea hanului. Simțînintele de demnitate ce se dobândesc prin crescere îngrita, poporul le cânta, ca nisce lucruri cu totul naturale.

Gruea cerënd, ca grație înainte d'a muri, să se confeseze la un preot, hanul 'i acordă. Ducëndu'l la grajd ca sa 'i dea un cal, el se arunca pe calul plin de foc al hanului și alerga. Hanul în mirare îi strigă:

„Să nu'l vinđi la Ungurén,
 „Nici la Turc Țarigradén,
 „Să nu'l vinđi nici la Litén,
 „Caci Liténul e viclén;
 „Ci să'l vinđi la un Roman
 „Ca'î om drept și bun stăpân....

Dar Gruea răspunde :

„Alel, măre han bătrán,
 „Au nu scit că sînt Român?
 „De's Român sînt frate bun
 „Co'ri ce cal vitéz, nebuň! . .

Iéca dar, o idee noă aruncată în circulara ideilor poetice! Ea închide în sînu't un volum.

Gruea se prinde cu hanul, el să a-

lerge, Tătari să'l gonéscă. Ce mijloc mai ingenios de cât acesta ca să nu ȱica că Gruea a fugit, de și e singur, din fața Tatarilor!

Gruea ajunge în Moldova. Dar poetul ține socotéla de morală. Gruea se pocaesce. Mărta fete, botează copil, ȱidesce monastiri.

O singură espresie din cantecele cazăcesci, traduse și tiparite la Paris în ani trecuți, espresie noă pentru Europa, atrase mirarea generală. Iéca ce era : „Mijlocul acestel fete era atât de subțire, că o lovitura de gârbaciú 'l-ar fi tăiat în doă!“ Ast-fel de cugetari noi furnica în cantecele nóstre populare. Găsim în Toma Alimóș ce-va mult mai ingenios, mult mai poetic.

Toma alérga cu calul și îi ȱice :

„Asterne-te drumului
 „Ca și ierba câmpului
 „La suffarea vîntului.

În Codrénu, găsim o alta idee mult mai ingenioasă, comparare noă:

„Ast-fel roibul meu fugea...
 „Văile se limpeȱean!

Comparările daú poesiei în doita putere. Sunt doi sorti în loc de unul. Ele sunt propriú poeșilor celor mari. Arta nu ajuta nimic aici. Trebuie sa vie dela sine. Ast-fel nimic nu place mai mult de cât comparările în poesie. Dar ca să placă, cata să fie originală, juste, elegante și să nu se abuse de dîsele.

O frumoasă și originală comparare este în Balaurul din aceste cantice:

„La pușul porumbului
 „Veȱuin flórea câmpului,
 „Dar nu'î flórea câmpului,
 „Ci chiar ochiul șerpelui

Recomandam poema lui Serb-sărac, o alergătură de cal. Serb-sărac, sub ochi Sultanului, se întrece la grona cu Turci.

„Și d'o-dată toți pleca,
„In fugă se arunca,
„Alalah cai arabesci!
„Alalah cai tăărăesci!
„Cum mișcău copitele
„Ca șoimi aripele.

Iéca o comparare răpitoare prin a-dever și nouate.

In poema *Seracul și Bogatul* găsim nisce cugetări adanci. Bogatul se laudă cu bani sei, saracul îl respunde:

„Că averile de frunte
„Sunt ca un isvor de munte,
„Astă-ți curge și înécă,
„Măine scade, apol sécă!

Un trist a-dever urmează acestor ver-curt, acela că unde este binele este și reul. Poetul dize:

„De ai turme mari de oi,
„Ai și turme de nevoi;
„Ca pe unde's turme blanți,
Sunt și lupi de cet flamanți.“

Dar compararea averilor cu riurile de munte e plină de frumusețe. Uni au criticat aceste cântice. Insuși succesul lor a trebuit să aducă critica! Ast-el este natura omenescă, că de multe ori operele cele meritore sunt criticate și cele mediocre laudate! Uni au dîs că aceste cântice vorbesc prea mult de talhari.

Acusarea este neesactă. Cele mai multe poeme sunt subiecte tinere și grațioase, precum se vede în această colecție, complectată acum cu alte cântece ce nu erau încă publicate. Alți au blamat despre forma. Ceea ce se impută formei, tocmai aceea face meritul acestor cânturi. Am dîs

anca odată: sunt nisce camee insultate de asprimea timpurilor. Nici o critica nu pôte fi primită; nici un individ nu pôte înfrunta ceea ce a gândit, a simțit, a exprimat un popor în trei secolî. Anticitățile se admira, nu se critica.

Mai tôte aceste cântice încep cu frunđa verde. D. Alesandri face o ingeniósă definire a acestui început; dize că frunđa arborului său a florei, cu care începe cânticul, vestesce caracterul subiectului. Noi credem că origina acestui *frunđa verde* este materialista. *Frunđa verde* este mesura versului. Acest *frunđa verde* odată găsit, poetul merge înainte, sigur că nu se va rătăci din ritmul optarilor sei. Ast-fel, găsim pe *frunđa verde* numai la versurile de opt și șep-te silabe cari încep cu una lungă, cealalta scurtă.— — — Acest semn este figura lui *frunđa verde* său jumetate dintr'un optar.

D. Alesandri a adaos la aceste poeme neperitoare mai multe bucați de versuri numite *hore*, cari, de și nu au meritul vechimei, dar sunt pline de grație și originalitate, precum și o serie de doine din Moldova, și din Valahia, nisce cantece haiducesci, Oltenesci și din Ardel. Tôte aceste poeme au un merit real: acela al originalității lor.

Spre esemplu:

„Frunđa verde măghiran,
„Voinicel Mehedințen
„E născut pe frunđa de fag
„Ca să fie lumet drag.

Acea delicatețe de cugetare ce se află în tôte cânteculele populare Române, pare că se măresce în *hore* și *doini*. Recomandam *Brumărelul*.

Aceste cantece naționale populare, pentru noi, prețuesc mai mult de cât domenele statului, și numai ministrul Financelor pôte să cugete alt-fel. Ele sunt averea morală a nației. Dacă

vre-o dată lumea străină s'ar pune să studie pe Romani, cel d'inteiu lucru ce ar voi să afe, ar fi neapărat starea lor intelectuală. Autori Romani, cet destinați să trecă printre secolii ce au să vie, vor trăi prin numele lor pe cât va trăi România, limba ei, literatura ei, și vor face lauda nației, alături cu Domni și Eroii cari au luptat pentru mărirea Romanilor. Dar ca să ajunga acolo, noi o repetăm: *se cere a creu*. Din acest punct de vedere, cântecele populare vor trăi.

Horele, doinele, legendele populare, alaturate în această culegere la cele vechi, pentru noi au un merit mai mult de cât surorile lor primare, căci îmbrățișează toate părțile vieții naționale. Vor fi oameni cari nu vor lipsi a dice că sunt inferioare celor d'inteiu. Acesta este natural. Poesia este ca musica; trebuie timp ca să se aprețuiască. Apoi lumea este astfel făcută: prea multe laure pe capul unui om, apasa pe cel-alți oameni. Acesta mare vină de frumuseți poetice este acum secată. Consiliam pe juri nostri poeți să nu'și perdea timpul a glana pe aceste urme: nu vor mai găsi nimic. Caută alte vine ascunse, vine noi. Său de nu, vor peri. Creeze, nascocéscă, dacă vor putea, atunci vor fi poeți, vor trăi.

D. Bolintinenu.

Poesia populară la Muntenegreni, Bosniaci, Serbi, Albanesi și Macedoneni.

(Urmare.)

Gibbon în cartea lui despre căderea imperiului Roman, ne vorbește cu entuziasm de manufactura popoarelor din Europa Orientală. Mana mică și abila a româncelor din Macedonia scia să țesă și să brodeze covore cari ar întuneca p'ale Casmirului. La picioarele tronului Bizantin ridea un covor, lucrat și dăruit de mama im-

peratorului Basil I, roman din Macedonia.

Acel covor reprezenta un paun splendid; era o adevărată minune de artă și frumusețe.

Îndată ce ruina imperiul Bizantin fuse consumată de Turci, influința lor ucise prodigiōsa industrie. Manele acelea cari odinioară se mișcau pe gherghet, — cum dice Omer despre femeile din palatul lui.

Alciōb, — ca frunzele plopuțului mișcate de vânt, încremenira. Manufactura se refugiază în nordul Italiei, iar popoarele dela Orient nu le remase de cât dorul pentru acele minuni cari mai 'nainte nasceau în caminul lor.

Lăca ceea ce esplică gustul acestor popore pentru lucrurile precioase de artă. Lăca pentru ce darurile primite de Miloș ca ginere au cauzat tragedia lui Ivan Cernoievici.

Din amerunțele nunțet nu ne opim de cât la descierea acestor daruri fatale:

„De odată strada resună; un șopot confuz de arme și glasuri se aude, și voivodul Miloș pe calul de bataie se arată.

Calul se joca gracios, căcșimite zabala de oțel și pinteni cari'ți ating pântecul. Voios și cu fruntea sus, Miloș se apropie de Serbi, cari'ți întimpină cu strigari unanime. Cel dot fit ai dogelul 'l înșoțesc. El duc darurile pe cari voiesc să 'l le prezinte în fața escortet. Unul 'l-oferă un cal negru țara pată, pe care stă mândra Venețiana, acoperit de aur, mătase și petre scumpe.

„Feciōra latină ține pe braț un șioim de vânătoare.

„Fiul cel mare adresa lui Miloș aceste cuvinte: — Primesce feciōra, calul și șioimul, tu a căruț frumusețe întrece p'a tutulor.

„Miloș se înclină cu grație și demnitate.

„Fiul cel mic îi prezintă o sabie

cu teca masiva de aur, și legându't-o la braū, îi dăce: — Pórt'o — cumnate, cu onóre și fericire.

„Apoi vine dogele și venerabila lui soție; 't-aduc gluga și celenca; un diamant care arunca cea mai vie lumina ornează egreta ce Miloș primesce din mâna dogelut. Sócr'a ofera o tunica de aur, țesuta cu mâna; gulerul este făcut din îndoirile unui șerpe al cărui cap ese în relief. Imitația este atât de perfectă în cat 'l-ați crede viu și gata să musce. Pe fruntea șerpelui strălucisce o pétra prețioasă a carei lumina ar fi de ajuns să lumineze ca đioa talamul tineret parechi în adanca nópte.

„Fratele dogelut, betranul Jezdimir, vine și el; barba't alba 'l-ajunge pîna la braū; se sprigina p'un toiaș de aur și plînge, căci o mare durere 'l-apasă. De șépte ori s'a însurat, și nici una din cele șépte femei nu 'l-a lasat un copil. Peste frumoșă mirésă revarsase tóta iubirea lui și acum chiar ea 'l-abandonă și se duce peste albastra mare. Scóte de sub braț un sul, îl desface și arunca pe umeri' lui Miloș o mantie care acopera cal și calereș. Toți admiră neprețuitul dar.

„Acéstă țesatura,— dăce betranul,— n'are parechie în lume. Chiar Sultantul turcilor va jindui la ea. Frumos ginere, pórt-o cu onóre!

„Maxim se uita oblic și întunecat la darurile ce primea Miloș.“

Venim la întórcerea lor în patrie.

Flota venețiana desbarcă pe miri și cortegiul lor. Dar profeția sinistră a Casandrei slave, a capitanului Iovan, trebuia să se împlinească.

„Atunci, — strigă poetul, amintindu'si plecarea cortegiului din țera, — tóte promiteau plăceri și serbător. Cum s'a schimbat acea bucurie în doliu?“

Și următorul incident, care zugra-

vesce virginatea moravurilor, este începutul tragediet:

„Miloș, jucându'st calul pe lînga Iovan, conducătorul miresei, atinge ușor din întimplare pe mirésă. Nenorocita! velul care't-acoperea ochi nu era des îndestul; la vederea eroul, turburată și confusa, arunca 'napot țesatura de aur, și, arătându-se aceluia pe care'l credea soț, întinde brațele catre el.

„Acel cari eraŭ marturî la acéstă mișcare s'aŭ prefăcut că nu ved nimic; n'a scăpat însă din vederea lui Ivan care, ne mai putendu'st domnia, strigă:

„— „Ia sêma, fîcã a Veneției, ca mânele'ti indecent întinse să nu cadã sub ascuțișul sabiet mele! Pentru ce te uiti la un străin? Veți colo, 'nainteã mulțimet, acel eroŭ cu calul negru, cu lancea și scutul scînteind de aur: fața'l inegritã conserva urmele reului care'l-a desfigurat. Este Maxim, fiul meŭ, adevăratul teu soț. Aflã, fata mea, cã atunci cãnd mi s'a acordat mãna ta, am đis dogelut, și așia era, cã Maxim este cel mai frumos dintre Serbi și cã va întrece pe toți óșpeți nunței. La întórcere, mare 'mi-a fost durerea aflãndu'l așia schimbat. Am esitat mult; dar în urmã, cã să nu fi promis în deșert, am prezentat pe Miloș cã fidãntat, și 'l-am promis cã'l vom lãsa lui darurile de nuntã cã să te aducã fericitã în Serbia.

„La aceste cuvinte venețiana 'și opresce calul și ne mai vrënd să mergã 'nainte, dăce:

„— Așia dar, socrule Ivan Cer-noievici, ai nimicit fericirea lui Maxim în interesul unui străin. Pentru ce acéstã amãgire, pe care o va pedepsi Dumnezeu? Dacã fiul teŭ e desfigurat, nu scim cã acéstã póte să se întimple ori-cui? Fața'l este ofilitã, dar ochi conserva strălucirea

lor și maladia n'a putut să'l schimbe inima. Pentru ce te-ai sfiit să apari cu el la Veneția? N'am așteptat pe fiul teu noa anti la curtea tatalui meu, cu tota decența și supunerea cuvenită unet fidanțate? Noa anti 'l-ași mal fi așteptat în cetatea Iabliak, și niment din vița ta sau a mea n'ar fi roșit de mine! Acum, socrule, te conjur în numele lui Dumnezeu care ne aude, sa iei de la străinul acesta, voivodul Miloș, darurile familiei mele și să le dai lui Maxim, fiul teș, — căci almintrelea nu mal fac un pas 'nainte, chiar de 'm-ai scote ochi."

Nefericitul socru se consulta cu capi cortegiului. Miloș susține drepturile lui asupra miresei, — ca unul ce a primit-o din mâna părinților ei, — drepturi însă la cart renuncia, rezervându'și din darurile primite numai celenka, mantia și tunica. Venețiana se opune și, ca cum ar fi voit să zorească tragedia, chiama pe Maxim, chiamare de care tot cortegiul se înfiora. Dupe o elocințe imputare, ea adaoga:

"— O Maxim, soțul meu, pretinde'ti darurile îndata. Dacă nu voiesci sau nu cutezi, jur, o Maxim, pe a-deveratul Dumnezeu d'a nu face un pas 'nainte. Voiu întorce calul către mare; acolo'ml voiu sfașia fața cu frunze de aloiu, voiu scri cu sângele meu o scrisore la frați mei pe care o va duce șoimul. Tatal meu va strange pe latini și va ruina albul Iabliak, și resbunarea va fi cumplita ca și injuria.

"Maxim nu'și mai pôte domni furia; cu biciul în trei sfarcuri isbesce fugosul armasar care, țîșnindu'l sângele, sare la înalțime de trei lanci, se arunca așa de violent în cat nici o putere omenesca nu mal pôte sa'l înfrineze, și'și deschide cale prin mulțime. Miloș it ese 'nainte,

"Nefericitul nu prevede ce sôrta 'l aștepta! Apropiându-se, Maxim 'l arunca giavelina. Sageta sbora și isbesce pe erou sub celenca la începutul frunței, drept între ochi: eroul, mort la moment, cade dupe cal, iar Maxim se arunca asupra't, învîrtind sabia și 'l taie capul. Alêrga apot de șmulge pe venețiana de lînga geverul Iovan și sbora cu ea.

"Lauda ție, Dumnezeuule a tot putinte! Cine nu s'ar fi cutremurat vedend caderea unul cap atat de frumos! Rudele mortului 'și-arunca ochiri de resbunare. De o data sângele resbelnicilor s'aprinde. Nu mal sunt vorbe de amicie. Fie-care arma ranesce, fumul întuneca aerul.... Cate lacrimi pentru mame! Cate soroti în doliu! Cate soții veduvite! Un erou trece prin sânge, Ivan Cernoievici. Durerea'te sumbra și profunda. Sângele 'l ajunge pîna la genuchie. El striga:

"— Dumnezeuule! tramite din munte un vînt ca să rasipească fumul, să ved câmpul bataliei, să sciû barim cine mal viețuesce!

"Și Dumnezeuul sufla și rasipesce fumul care învelea câmpia. Ivan incepe dureros'a't cautare. Pretutinderea carnagiul este oribil, pretutinderea s'a'u luptat cu furie. Aci resbelnicrși cat spintecați, colo eroi raniți mortal. Nefericitul întrêba tôte corpurile mutilate, întorce cadavrele, observă capetele, dora va afla pe flul seș, dar Maxim nu este. D'odata se lovesce de nepotul seș, conducătorul miresei, capitanul Iovan, al carul vis spusese aceste nefericiri. Vai! la ce'l serva ca'l recunosce! Eroul este o rana oribila. Ivan se departeaza în tacere; dar nepotul seș, vedendu'l, se radica abia pe brațe și vorbesce:

"— Unchiule Ivan Cernoievici, ce

te mândresce așa? Frumôsa venețiană, darurile de nunta saŭ strălucitul cortegiŭ de nuntași? Pentru ce nu demnezi a întreba pe fiul surorii tele dacă ranile 'i sunt dure-rose?

„Ivan se pune pe plans, rădica încet pe ranitul care zăcea în sânge și 'i ȃice:

„— Nepôte Ivan! ranile tele un medic de peste mare le pôte vindeca. Sa te duc la Iabliak.

„—Nu te mai osteni în deșert. Ranile mele nu se vindeca. Piciorul stang e frant în trei locuri, brațul drept e taiat de la umer, pântecul 'mi e spintecat și ferul a intrat adânc în pept.

„— Iubite nepôte,—adaugă Ivan— pîna mai poți responde, spune mi, cacl tu erai lingă venețiană, cum a caclut fiul meu? Unde 'i este corpul? Ce s'a facut fidanțata?

„— Petru ce nu me lașt să mor în pace? Fiul teŭ Maxim este viu. În turbarea lui, dupe ce a ucis pe Miloș și a răpit feciôra de lingă mine. 'l-am vedut fugind cu calul către Iabliak. . . .

„ȃice murindul, și sufletul sbôra din buzele lui. Ivan lasă încet corpul eroului și alergă spre albul Iabliak. Lingă porțile cetățet, o lance era înfiptă în pământ și friul unui cal negru legat de dînsa. Alături Maxim scria pe genuche, iar fidanțata mută și scaldată de lacrimi sta așteptând actul de divorț.“

Nu sunt lovituri mai cumplite pentru bietul muritor de cat acelea cari îl lovesc în afecțiile lui, în inima lui. Din minutul când Maxim a vedut paradisul dorințelor sele nimic de mâna fatalității, din acel minut fiul lui Ivan s'a simțit perdut atât pentru el cat și pentru patria lui. Abandonând căminul părintesc, alergă la Stambul, se lepădă de re-

ligia strămoșilor set și iea turbanul sub numele de Scanderbet. În scurt, acêsta poema scintee de frumuseți adeverat epice. Dar pe lingă valôrea el literară: energia acției, stralucirea imaginilor și acea suflare puternică și demnă de musa eroică, mai aflam în ea, ca într'un microcosm, precum am ȃis, principalul caracter al popôrelor creștine din Turcia: eroismul selbatic și independința. Din acest punct de vedere, tôte producțiile lor se asemăna; pare ca aŭ fost nascute de aceeași imaginație și însuflețite de aceeași inimă, pare ca sunt inele din lanțul poemet ce am reprodus.

Singurul popor care se cam departează de energia selbatică și naturală a vulturilor Slavi și Albanesi, sunt Macedonenii. Musa lor pare ca 'și amintescce anca de Virgil, Horaciŭ, Catul, Propertiu și Tibul, și inclină mai mult către simțimintele dulci și tinere. Dar când dorul de libertate și setea de pericul izbucnesc, atunci și ea scôte accente tot așa de energice ca musa albanesă și slava.

Ceea ce am facut cu frați din Occident, traducând baladele și doinele nôstre ca să ne cunôsca *dorul*, — o fac aȃi macedonenii cu noi trâmîțându-ne câte-va din florile geniului lor, pentru ca să le cunôssem dorul și afinitatea sângelui lor cu al nostru.

Vedem în aceste cantece frumuseți și simțiminte demne de musa graciôsă a Guadalguirului. Aflam imagine adeverat sublime. Un păstor a caclut, ranit de môrte într'o luptă cu turcii. Paserile carnivore vin sa'l sfășie. El se rôgă de ele, ca sa 'l lase capul, inima și mâna dreptă: capul ca să cugete, inima ca să simța și mâna dreptă ca să scrie iubitel sele o scrisôre de dor și adio! Nu aflați aci o icônă demnă de episoadele patetice ale lui Omer?

Un cleft, dupe ce a zăcut mai mult de doa-șeci de ani în temnițele Bizanțului, se întorče în văile strămoșilor lui. Ajunge la o mnaștire și întreba p'o calugărița despre mama lui. „Eū sînt!“ respunde bețrana. „Dar soția mea?“ mai întreba el. „Este și ea calugărița în mnaștirea vecină!“ îi respunde bețrana mamă. Ce simțimînt!

Iéca un cantece de amor:

„Amândoi să ne luam, amândoi să ne iubim cați amândoi o inima avem. Dar mamelor nōstre să nu spunem, căci ele știu multe farmece: pot să scuture tōta frunța din munte, să surpe tineri când trec puntea. Să fugim departe d'acēsta lume ca și numele să ni'l uite. Să alegem o vale cu ape curate sau paduri de om neumblate, de unde nimeni n'a cules florile, și acolo o coliba să ne facem, și acolo singuri viața să ne trecem și de nimic să nu ne amintim. Iar când o fi să perim, când o fi să murim, amândoi, draga, ș'atuncea să fim.“

Un alt cantece care esprima delicatēța simțimîntului femeel de la Pînd, este următorul:

„In virful muntelui este o cruce, la piciorul crucel este o flōre, acea flōre este flōrea Uitărei.

„Oile dacă o pasc, uită să pasca iérba, uita să bea apă, uită și mieușei lor.

„Du-te, mamă, d'o culege ca să uiți pe fîca ta care mōre așia de timpuriu!

„Numai eū, iubită mamă, dacă așt manca cinci livești d'acēsta iérba, nict atuncea n'așt uita pe pastorul ce iubesc!“

Ce să dîcem de un popor care scie să cante așia de dulce? Nîmic de cat că este demn de stima și iubirea nōstra.

Studiul unor asemenea poesii are

cea mai mare importanța, și iéca p'ertru ce :

Istoricul afla în ele tradiții cu cari umple multe din lacunele istoriei; poetul găsește imagine și culori cu cari întineresce poesia; filosoful găsește lanțul de simpatie, afinitate și solidaritate care face din tōte popōrele demne de viața aceeași familie universală, politicul afla ceva mai mult, afla cheia spiritului fie-cărui popor, aspirațiile, durerile și cauza acelor frămîntări sociale. Iéca pentru ce ne vom ocupa mult și în detaliu de studiul lor la fie care popor.

Amorul de Familie in Dramă

Pentru a ne da sēma de rolul acēstui simțimînt în operile dramatice, nu avem de cat să aruncăm o rapede ochire în istoria teatrului.

În adevăr, care a fost scopul urmarit de geniul poetic al Greciei când, din nisce germeni cu totul in-formi, care n'ar fi avut nict o valōre naintea Esteticel moderne, a întemeiat o noă ramură în producțiile omēniri? Eschil, Sofocle, Euripid și Aristofan sunt aci ca să ne respunda: nîmic alt de cat a nutri în sufletul poporului simțimîntul pentru divinitate, patrie și familie. Dar aceste trei scopuri nu le vedem de odată izbucnind și stralucind cu aceeași putere în tōte operile dramatice ale Greciei. A trebuit ca poporul lui Pericle să tréca prin tōte fazele evoluției sentimentale, pentru ca să vedem stralucind în tragediile lui Eschil, Sofocle, Euripid și în comediile lui Aristofan, aceste trei cerințe, aceste trei scopuri: divinitatea, patria și familia.

Este un adevăr recunoscut de toți, că poeți populari sunt ecoul societăților lor, și de aceea operile lor sunt îmbuibate de simțimîntele, cre-

dințele și aspirațiile mediului în care viețuiesc.

La început, poetul dramatic n'a avut în vedere de cât amorul pentru divinitate. Nici că se putea altminterea, când origina dramei se datorește cultului religios: cultul lui Bacu. Mai târziu orizontul dramei lărgindu-se, poetul simțind societatea miscată nu numai de amorul celor nemuritori ci și de amorul patriei, patriotismul devine un al doilea agent puternic în drama. Dar cu cât limitele patriei grece se întindeau, cu atât un nou cult venea să câștige mai mult loc în inima omului, cultul căminului, și simțământul care 'l anima: amorul familiei. — Operile dramatice ale Greciei sunt împărțite de aceste simțăminte: amorul de dei, patrie și familie, — trei sorginți din cari s'aun adăpat musele lor și au înzestrat literatura greacă cu giuvaiere cari tot-d'a-una vor fi admirate de omenirea întreagă.

Sufletul celui mai împetrit ateu este profund mișcat de amorea deilor lor care o răspiram în corurile lui Sofocle, în dialogurile lui Euripid. Dar înainte de aceștia, în *Prometeu lăncuit* al lui Eschil aflăm deja un protest contra asorbirii sufletului omenesc de amorul divinității. Amorea lui Prometeu pentru omeniu, paciența cu care îndura torturile lui Jupiter, exclamarile lui profetice pentru viitorul omenirii, nu sunt nimic de cât amorul patriei. Cercetați apoi cele alte producții în cari sunt reprezentate faptele mari și glorioase ale popoului grec, bucuria ce simte pentru victoriile lui, durerea cu care considera învingerile și desastrela lui, și veți vedea că în drama greacă, amorul patriei întrece amorul deilor. Vine un moment însă când Sofocle pune în gura unuia din eroii tragediei *Perși* următoarele cuvinte:

„Sariți la lupta, Grecilor, să apărați de inamici altarele, mormintele părintesc și căminele vóstre.”

Din acel moment, drama antică atinge întreitul ei scop.

În adevăr, dacă ne mi-că amorul pentru divinitate, pentru locul în care ne-am născut, pentru semenii cu cari împărțăm durerile și fericirile acestor vieți, pentru limba în care am pronunțat numele de *mama și tata*, cu atât mai mult ne mi-că amorul de familie într'a carei flacără se contopesc și amorul de dei, și amorul de patrie! Cine dintre noi nu varsă lacrimi când vede iubirea filială care însoțește pe Edip pînă în cel din urma moment! Cine poate să nu împărțasească setea de resbunare a F-cubei! Cine nu plânge cu troianele când acestea, prin țeri străine, plâng sinul familiilor de care au fost deslipite! Am putea dice că partea cea mai frumoasă din teatrul grec, este aceea în care strălucesc acest simțăminte care snulsesse din geniul lui Omer pateticul adio dintre Ector și Andromaca.

Chiar geniul satiric al lui Aristofan este profund îmbuibat de amorul familiei, și, în setea lui d'a lovi ridiculele și viciurile societății, nu uită d'a pune tamaie pe altarul familiei.

Acest amor, precum șcim, se manifestă în două moduri: său exprimând bucuriile și durerile cari împletesc dările unei familii (tragedia), său biciuind reul care amenință a desnatuarea său înjosi familia (comedia).

Teatrul latin, mai mult copierea teatrului grec, n'a putut să părădă din vedere urmărirea celor trei scopuri atinse de poeții greci, cu singura osebire: poporul Roman, având mai multa aptitudine pentru partea reală a vieții de cât pentru partea ideală, acest amor, amorul de fami-

lie, îl vedem dominand mai mult în comedie: Plaut și Terenciū.

Teatrul Italian urmeaza calea deschisa de greci și latini. *Mandragora* lui Machiavelli, tragediile lirice ale lui Metastasio, tragediile lui Alfieri, comediile lui Gozzi și Goldoni, în toate amorul familiei joacă un rol însemnat.

Acolo însă unde acest simțimint izbucnesce cu putere, este teatrul Spaniol. Lope de Vega, Calderon, Alarcon, Tirso de Molina, în această privință sunt superiori scriitorilor italiani, și, în mare parte, au servit de mină pentru scriitorii francezi.

Uriașul geniū al Albionului, Shakespeare, a înțeles, chiar de la debutul lui, că cel mai puternic mijloc pentru a mișca, este a atinge corda cea mai simțibilă a omului: iubirea de familie. Neagra melancolie a lui *Hamlet*, durerea *Regelui Leare*, etc., sunt pagini nemuritoare pe cari le datorim acestui simțimint profund pentru familie.

Teatrul german se dezvoltă la umbra stejarului gigantic, Shakespeare. Sub influența unei morale pure și sănătoase, a rădicat căminul la înălțimea unui altar. Lessing e superb în dramele *Emilia Galotti* și *Natan înțeleptul*; acolo însă unde probează că Germania este patria familiei, este în drama *Minna von Barnhelm*. Apoi dialogul lui *Goetz de Berlichingen* cu amicul său din copilărie, care l' a devenit inamic, — scenele din *Egmont*, *Clavigo*, *Torquato Tasso*, din teatrul lui Goethe; durerea lui *Don Carlos* d' a se simți străin în palatul tatălui său, scele de familie din *Walenstein*, *Intriga și Amorul*, *Brigandi*, etc., sunt pagini strălucite ale lui Schiller, inspirate de respectul familiei. În drama lui pitorescă *Wilhelm Tell*, nu știm care amor ne mișcă mai mult: amorul de patrie sau acela de familie! — sau amândoa se contopesc,

și inima cititorului arde a-și vedea mai curând împlinite dorințele tot așa cum tremură d' a vedea mai curând săgeța lui Tell petrunzând marul pus ținta pe capul fiului său de tiranul patriei.

Cercetand teatrul francez, care a urmat puternica impulsie ce l' a dat Spania, vedem că și el a știut să profite de cel mai energic mijloc pentru a șgudui sufletul unei societăți. În tragediile lui Corneille, *Cid*, *Horace*, acest simțimint ajunge la sublim. Chimena, sbucimându- ce între amorul familiei și al amantului său, ne încremenesce în cât nu știm dacă trebuie să o plângem sau să o consiliăm. Racine, tot așa de tandru ca Euripid, are accente cari ne înduioșează, cu toate că sunt influențate de moda timpului. Moliere, prin comediile lui, este cel mai ager aparator al prestigiului datorit familiei. Risul lui este indignarea pentru tot ce lovesce în amorul familiei. Acest simțimint este susținut la înălțimea lui în școala clasică, și, dacă degenerează ore cum în preludele școlii romantice, strălucesc însă în dramele lui Victor Hugo, *Lucreția Borgia*, *Regele petrece*.

Dacă acum voim să analizăm simțimintele cari au inspirat și par a inspira încă pucinele încercări dramatice cari s' au făcut la noi, trebuie să roșim. Dar acestea fiind numai nise încercări, pentru respectul ce datorim familiei, cred că este mai bine să aruncăm velul uitărei asupra lor.

Cu toate acestea, ori-cari ar fi operele dramatice ce ni s' ar pune înainte, amorul de familie n' a ocupat încă locul ce l' i se cuvine în drama. A influențat mai mult sau mai puțin pe poeți, este adevărat, dar n' a fost încă unica lor stea conducătoare. Ați însă, în fața corupției moravurilor, a veninului care råde legămintele natu-

rale și sante ale familiei, a întuneculului care înveluiesc conștiința mulțimei; ați când amorul și fidelitatea conjugala, respectul datorit părinților, îngrijirea datorită fiilor, sunt ținutele în cari lovesc sarcasmele unei literaturi infame și odioase; ați când nu mai întâlnim pe adeverați părinți, soci și fit de cât ca nisce flori aruncate în desert, flori cari ne amintesc că era odinioară virtutea pe pământ; ați când familia este o minciună, când societatea se clătina din temelii ei, — Estetica și Morala trebuie să-și dea mâna pentru salvarea celui mai sant deposit ce a lasat Dumnezeu omenirei: familia!

CONCERTUL

În poiana tainuita
Unde sbor luciri de luna
Ôspeți frumoși ai luncel
Cu grabire se aduna,
Ca s'asculte-o cântareța
Revenită 'n primăvara
Din străinătatea neștra
Unde't viața mult amara,
Roiu de flacări ușurele,
Iucioli scinteitoare
Trec în aer, stați lipite
De luminărele'n flóre
Respandind prin crengi, prin tufe
O vâpae albastrie
Ce măresce 'n meșul nopșei
Dalba luncel feerie.
Eca vin pe rând, parecchie
Și petrund coala 'n poiana
Bujorașul, voinic, rumân,
Cu 'naltuța odolênă,
Frățiori și românișe
Cari se așin la drumuri,
Clopoteși și măzările
Imbatate de parfumuri.
Vine cimbrul dela câmpuri
Cu fetica dela vie;

Nuferul din baltă vine
Întristat, fără soție,
Și cât el apare galben,
Ôcheșele vioarele
Se retrag de el departe,
Ridând vesel între ele.

Eca fragida sulcină,
Stelișore, mandre nalbe,
Urmarind pe bosuiocul
Iubitor de sinuri albe;
Dedișel cu garofițe
Cari se roșesc la sóre,
Toporași ce se 'nchina,
Gingașelor lacrimiore.

În poiană mai vin anca,
Elegante floricele,
Unele 'n conduri dômnnei
Și 'n rochiști de rîndunele,
Altele purtând în frunte,
Înșirate pe o rađa,
Picături de roa dulce,
Care'n umbră scinteiază.
Ele merg, formează grupe,
Se feresc de buruene,
Și privesc viind prin aer,
Sburători cu mandre pene,
Dumbravencl, granguri de aur,
Ce aș cuiburi de mătase,
Ciocarlii, ôspeți de sóre,
Rîndunele,—ôspeți de case.

Mierle negre cari șuer,
Cucul plin de îngâmfare,
Gaiți cari imitează
Orice sunete bizare,
Stiglești, presuri, măcalendri
Ce prin tufe se alunga,
Și duioșe turturele
Cu dor lung, cu jale lungă.

Eca vin și gândacei
Sub hlamide smaltuite;
Eca greeri, eca fluturi
Cu-aripiore pudruite,
Și culbeci ce fac corne

Purtandu'și casa 'n spinare..
 La ivirea lor poiana
 Clocotesce 'n hohot mare.

Eca'n urma și albine
 Aducând în gura miere.
 Sburători veseli gusta
 Dulcele rod cu plăcere,
 Apoi sorb limpedea roa
 Din a florilor potire,
 Șoptind florilor în taina
 Blande șopte de iubire.

Dar tăcere! Sus p'un arbore
 Un lin frământ se aude;
 Toți reman în așteptare,
 Cantăreța 'ncet prelude,
 Vintul tace, frunza desă
 Sta în aer neclintită;
 Sub o panță de lumina
 Lunca pare adormită.

Intr'a nopțel liniscire
 O divină melodie
 Ca suflarea unui geniu
 P'între frunzi tăinic adie
 Și tot crește mai sonoră,
 Mai plăcută, mai frumoasă,
 Pin' ce umple toța lunca,
 D'o vibrație — armonioasă.

Ganditoare și tacuta
 Luna'n cale'i se oprește;
 Sufletul cu voluptate
 În estaz adanc plutesce,
 Și'i se pare că aude,
 Prin a raiului cântare,
 P' ale angerilor harpe
 Lunecând margăritare.

E privigătorea dulce
 Care spune cu uimire
 Tainele inimet sele,
 Visul ei de fericire. . . .
 Lumea 'ntréga sta petrunsa
 D'al ei cântec fără nume.
 Singur macul, roș la fața,
 Dărmă dus pe ceea lume!

Alesandri.

COMPATIMIREA

Lia șede la ferestra,
 Capu'n mana înclinand,
 Și în aria albastră
 Ea se uita lung și bland.
 Nopțea e atât de lina
 Și al cerului azur

E atât de pur,
 În cat palida vergina,
 Resfațându'și căma brună
 Și uitându-se la luna,
 Suspina ușor.

Sub ferestra'l se'mladie
 Mirtul tiner, înverdit;
 Par'ca simte simpatie,
 Căci în frunza lui pitit
 Oh! atât de trist suspina
 Și se tângue de dor

Un privigator,
 În cat palida vergina,
 Resfațându'și căma brună
 Și uitându-se la luna,
 Plange de amor.

Grandeia.

NOPTURNA

Tristă 'mi e fața, dulce copila,
 Dar mai trist este sufletul meu,
 Căci îl sfașie fără de mila
 Dorul ce'n sînu'mi crește mereu.

Când nopțea lasă umbrele sele
 Peste pământul trist, amorțit,
 Când pe cer nu e zara de stele,
 Ci întuneric des și cumplit;

Oh! atunci dorul mai cu putere
 Se redescăpță în sînul meu
 Și într'a nopțel umbră, tăcere,
 Blastem și lume și Dumnezeu!

P'un cal ce mușcă spuma'n zabale
 M'arunc selbateg și fug gemând;
 Prin întunerec, p'o strimță cale,
 Prin căța desă eu sbor ostând;

I.a stânga urla betranul Istru,
Unde-l' negre se sparg de stânci;
I.a dreapta geme un glas sinistru,
Turbate vînturi prin vai adânci.

Ades când dorul mai crud me'ncinge,
Cotesc din cale spre negrul mal....
Un pas... și mórtea la sin ar strange
Și palid june și sprinten cal...

Dar valul geme, urla, spumează,
Mórtea rinjese sub pasul meü.
Calul de spaima se'nfiorează
Și se retrage sforăind greü;

Apoi în nópte ca vînt se duce,
Iar căletorul din calea mea
Se da în laturi și'și face cruce,
Credënd ca's póte vr'o lazma rea!

SINGUR

În pat, la masa și 'n trăsura
Am doa locuri: unu'l al meü.
Cel-alt, copilă, sinu'mi murmură
Ca ar fi bine șa fie-al teü,
Gingașa stea!

În viața singur, nici o plăcere,
Nu desmerdează sufletul meü;
Dîoa și nóptea plin de durere,
Ca filomela striga mereü
Parechia sa.

Patul 'mi e rece, masa tăcută
Și în trăsura mort par' că sint;
Tóta natura, surdă și mută,
Me înconjura ca un mormînt.
Iubita mea.

În deșert ape, munți și coline,
Selbe și câmpuri, singur strabat;
Doru'mi tot cresce, cacti lînga mine
Nu esci, copilă, s'un lung oftat
E calea mea.

Dar cine scie ce dor framantă
Dîoa și nóptea sufletul meü!

Póte c'aceiași dor îl încântă
Și'n secret plange, striga mereü
Parechia sa!

Oh! ale nóstre visuri vergine
Dacă o data s'ar împlini,
Dilele nóstre, dulci și senine,
Cu flori de aur s'ar împleti,
Iubita mea.

INTERMEZZO

VI.

Colo sus, de mit de ani, staü țin-
tite stelele și se privesc c'un dure-
ros amor.

Ele vorbesc o limba fórte frumoșă;
dar nici un filolog n'ar putea să în-
țelégă acea limba.

Eü, eü am învețat-o, și nici odată
n'o voiü uita; obrazul iubitei mele
'm-a servit de gramatică.

VII.

Pe aripa cîntecelor mele te voiü
duce; te voiü duce pîna la țermul
Gangului; acolo, sciü eu un loc plă-
cut.

Acolo infloresce o grădina îmbal-
samita la linele rađe ale lunet: flo-
rile de nenufar astépta pe mica și
iubita lor sora.

Zambilele rid și palăvresc între ele,
fac cu ochiul stelelor; rosele 'și spun
la urechie vorbe dulci.

Timidele și spintenele gazele se
apropiă și asculta, iar, în departare,
vuiesc apele solemne ale riului sacru.

Acolo ne vom culca sub palmiri
a căror umbră ne va legăna în vise
ceresci.

VIII.

Tu nu me iubesci, tu nu me iu-
besci; dar nu acésta me întristează;
numai să pot vedea ochi tei, și sint
mulțumit ca un rege.

Tu o să me urăsci, tu me urăsci;
gura ta de rosă 'mi spune. Inclină

pe buzele'mi aprinse gura ta de rosa,
și voiți fi consolată.

IX.

Oh! nu te jura, sarută-me numai.
Nu cred în jurămintele femeilor. Vocea ta e dulce, dar mai dulce e sărutul ce 'ți-am răpit. Esci a mea, și cred că vocea nu e de cât o suflare vană.

Oh! jura-te iubita mea, jură-te mereu: te cred, chiar dintr'un cuvânt. Me las să cad pe sinul tei, și cred că sînt foarte fericit; cred, iubita mea, că me vei iubi etern și mai mult încă.

X.

La ochi iubitel mele am făcut cele mai frumoase canzone; la gurița iubitel mele am făcut cele mai bune terține. Și dacă iubita mea avea inimă, aș fi făcut la inima ei cel mai frumos sonet.

XI.

Da, tu suferi, și nu 'ți voieșc reul, căci amândoi, iubita mea, trebuie să fim nefericiți; până cînd mărtea va sfărâma inimile noastre, vom suferi mereu.

Ved batjocura plutind pe buzele tele, ved strălucirea insolentă a ochilor tei, ved orgoliul care 'ți umflă sinul, și cu toate acestea știu: tu esci tot ca mine de nefericită.

O suferință neveștă 'ți înfiorează buzele, o lacrimă ascunsă 'ți întunecă strălucirea ochilor, o plagă secretă 'ți ródé sinul orgolios; iubita mea, trebuie să fim miserabili amândoi.

XII.

Ai uitat óre de tot că am posedat atata timp inima ta, inimioara ta, așa de dulce, așa de falsă și gingașă în cât nimic în lume nu este mai fals și mai gingaș de cât ea?

Ai uitat óre amorul și durerea care 'mi rupea inima?... Nu știu dacă amorul era mai mare de cât durerea, dar știu că amandoa erau mari indestul.

Și dacă florile, mititele, ar știu cât de adânc este rănita inima mea, ele ar varsa într'însa balsamul profumurilor lor.

Și dacă privigatorii ar știu cât sînt de trist și suferind 'mi-ar cânta un cântec vesel ca să me distreze de suferințele mele.

Și dacă stelele de aur ar știu durerea mea, ele ar lăsa firmamentul și 'mi-ar aduce consolații scînteetóre.

Dar nimeni, nimeni nu cunoșce chinul meú, nimeni altul de cât ea care 'mi-a sfășiat inima!

XIII.

Au palăvrit multe despre mine, au înșirat toate peccatele; dar ceea ce n'adever 'mi-apăsa sufletul, n'au spus-o.

Și-au luat aer serios și clatinând cu gravitate capul, au șis că sînt un demon, și tu toate le-ai creșut.

Dar reul care întrecea pe toate, el nu l-au știut; reul cel mai mare și mai stupid, era ascuns în inima mea.

XIV.

Pentru ce rosele sunt atât de pălite, spune, iubita mea, pentru ce?

Pentru ce în pajistea verde viorele sunt atât de oflitate și abatute?

Pentru ce cântă în aer ciocarlıile atât de melancolic? Pentru ce iasomia esală odóre funerară?

Pentru ce sórele inundă liveđile c'o lucire atât de tristă și rece? Pentru ce tot pămîntul este sumbru ca un mormînt?

Pentru ce chiar eú sînt atât de trist și suferind? Iubita mea, spune pentru ce m'ai abandonat?

Henri Heine.